



Opinions of Pre-service Teachers on Culture Transfer in Teaching Turkish as a Foreign Language

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımına İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Mustafa Caner*

Bekir Direkçi**

Berker Kurt***

Geliş / Received: 07.08.2010

Kabul / Accepted: 17.09.2019

ABSTRACT: The relationship between culture and language has attracted the scholars for years and the phenomenon of culture in foreign language teaching has been examined in several studies. However, the review of available literature revealed a remarkable gap on culture transfer in teaching Turkish as a foreign language. Concerning this gap, the present study intended to examine the opinions of pre-service teachers on the culture transfer in teaching Turkish as a foreign language. A total of 64 pre-service teachers, who were selected through convenience sampling technique among a larger population enrolled in Turkish and English language teacher education programs of a state university in Turkey, participated to the study on voluntary bases. The data of this qualitative study were gathered through written interview forms and analyzed through thematic analysis. The findings of the present study exposed that all of the participants consider the inclusion of Turkish culture in teaching Turkish as a foreign language had a number of advantages. The majority of the participants consider that the teachers should be equipped with the rudiments of the language and culture of their target population however they should not put it in the forefront of the teaching process. When the findings were examined in line with the majors, it was found that participants have varied opinions at some points on culture transfer in teaching Turkish as a foreign language.

Keywords: Culture transfer, Teaching Turkish as a foreign language, pre-service teachers

ÖZ: Kültür ve dil ilişkisi uzun yıllardır araştırmacıların ilgisini çekmiş ve yabancı dil öğretiminde kültür olgusu birçok çalışmada irdelenmiştir. Ancak, ulaşılabilen alanyazında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımına ilişkin çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Bu gerçekten hareketle bu çalışmada öğretmen adaylarının yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımına ilişkin görüşlerinin irdelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir devlet üniversitesinin Türkçe ve İngilizce öğretmenliği programlarında öğrenim gören ve kolay ulaşılabılır örneklem tekniği ile seçilen toplam 64 öğretmen adayından yazılı görüşme yoluyla veri toplanmıştır. Nitel araştırma desenindeki çalışmanın verileri içerik çözümlemesi yoluyla incelenmiş ve elde edilen bulgular ortaya çıkan temalar doğrultusunda betimsel olarak yorumlanmıştır. Çalışmanın bulguları, katılımcıların tamamının yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer verilmesinin öğretim süreci için olumlu getirileri olduğunu ve katılımcıların büyük çoğunluğunun yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrencilerin dili ve kültürünü hakkında bilgi sahibi olmaları gerektiğini ancak öğretim sürecinde bunu çok ön planda tutmamaları gerektiğini düşündüklerini göstermiştir. Bulgular katılımcıların bölümlerine göre incelendiğinde ise katılımcıların bazı boyutlarda farklı görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir

Anahtar sözcükler: Kültür aktarımı, Yabancılar Türkçe öğretimi, öğretmen adayı

* Dr.Öğretim Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, Yabancı Diller Eğitimi, İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı, mcaner@akdeniz.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5741-5037>

** Doç.Dr., Akdeniz Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, bdirekci@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6951-8567>

*** Dr.Öğretim Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, berkerakdeniz@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4788-0909>

Giriş

Kültür, içerdiği unsurlar bakımından ele alındığında birçok disiplinde farklı şekillerde anlamlar kazanan çok boyutlu bir kavramdır. “*Bilim alanında uygarlık; beşeri alanda eğitim sürecinin ürünü; estetik alanda güzel sanatlar ve maddi (teknolojik) ve biyolojik alanda üreme, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirme*” (Güvenç, 1994: 96) anlamlarında kullanılan kültür bir milletin nesilden nesile aktardığı bir mirastır. Kültürü “*Bir milletin dinî, ahlaki, akli, estetik, lisani, iktisadi ve fennî hayatlarının ahenkli bir bütünüdür*” şeklinde tanımlayan Gökalp (1975: 27) de kültürün çok boyutlu olmasına dikkat çekmiş ve bir milletin sahip olduğu değerlerin bütünü olarak görmüştür. Kültür bu tür tanımlamaların yanı sıra, özellikle uluslararası literatürde iki boyut halinde ele alınmıştır. Örneğin kültür için buzdaki benzeşimini kullanarak önemli bir bölümünün görünmeyen yüzeyde yer aldığını ifade eden Hall (1976), kültürün görünen kısmının sanat, dil, ritüeller, yemek ve kıyafet gibi somut unsurlardan, daha derinlerdeki görünmeyen kısımlarının ise toplumsal davranışları şekillendiren iletişim tarzı, inançlar, tutumlar, değerler, algılar ve normlar gibi soyut unsurlardan oluştuğunu öne sürmüştür. Bu benzeşimden yola çıkarak, başkalarının kültürünün gözlemlenebileceğini, ancak duyularla algılanamadıklarından buzdakinin saklı kısımlarının öğretilmesi gerektiğini, bunun tek yolunun da karşı kültürle aktif olarak katılmak ve o kültürde yaşamak olduğu belirtmiştir. Benzer şekilde ilgili alanyazında görünür olan kültür “*büyük k*” ve görünür olmayan kültür ise “*küçük k*” (Lee, 2009; Peterson, 2004; Wintergerst & McVeigh, 2011) şeklinde sınıflandırılrsa da temelde ifade edilmek istenen husus kültürün belirli bir bölümünün bütün insanlar tarafından anlaşılabilen ve kolaylıkla öğrenebilen unsurlardan oluştuğu; ancak büyük bölümünün o kültüre ait derin bir anlayışı gerektiren ve yalnızca aktif katılım sonucu öğrenilebilecek unsurlardan meydana geldiğini ifade etmektedir.

İnsanoğlunun sahip olduğu en önemli miraslardan biri olan kültür, bireylerin kişiliği, kendilerini nasıl ifade ettikleri, düşünme biçimleri, nasıl hareket ettikleri, sorunlarını nasıl çözüldüğü, şehirlerini nasıl planladığı ve düzenlediği, ulaştırma sistemlerinin nasıl işlediği ve nasıl kullanıldığı, hem ekonomik hem de devlet sistemlerinin nasıl bir araya getirildiğini ve işletildiği vb. birçok unsuru içine almaktadır. Kültür, bir toplumda birleştirici ve bütünleştirici rol oynayarak bireylerin hem yaşantısını hem de düşünce yapısını şekillendirmektedir (Fişekcioğlu, 2019). Ayrıca, kültür bir milletin fertlerini birbirine bağlarken, diğer milletlerden ayırır, dışarıya karşı ayırıcı rol de üstlenir (Kayasandık, Direkci, Yavuz & Karasoy, 2017). Bir başka deyişle, insan topluluklarını millete çeviren, milleti millet yapan ve bir arada tutan kültür aracılığıyla bir millet hakkında en doğru bilgiye ulaşılabilmektedir (Güfta & Kan, 2011). “*Kültür, bir topluluğu, bir cemiyeti, bir milleti millet yapan ve onu diğer milletlerden farklı kılan hayat tezahürlerinin tümüdür*” diyerek Kaplan (2010) da bu görüşü desteklemiş, kültürün ayırt edicilik ve özgünlük özelliğinin altını çizmiştir. Genel hatlarıyla kültür; toplumların yaşantıları, dil, din, gelenek ve görenekleri, dünya algısı, yaşam biçimi, tarihi, sanatı, edebiyatı, mimarisi, yeme-içme alışkanlıkları, vb. gibi her toplumun özüne ait olan görünür ya da görünmez unsurların ve bu özü yansıtan millî ve manevi değerlerin bütünüdür.

Görünen kültürün bir unsuru olan ve görünür ya da görünmeyen kültürün nesilden nesile aktarılmasında etkin rol oynayan olan dil ise kültürün en önemli unsurlarından

birisidir. Kültürün oluşumu, gelişimi, aktarılması, yaşatılması, vb. açılardan bakıldığında dilin işlevi ve ehemmiyeti rahatlıkla görülebilir. Kültür üzerine çalışan birçok bilim insanı, dil ve kültür arasındaki bu derin ve müşterek ilişkinin önemini kabul etmektedir. Kültürü olmayan bir toplumun dili, kaynağı tükenmek üzere olan bir nehre benzetilirken, dili olmayan kültür ise temelsiz bir binaya benzetilmektedir (Kaplan, 2010). Bu benzetme, bir milletin hem diline hem de kültürüne gereken önemi vermesi gerektiği ifade etmektedir. Çünkü sahip olduğu dile gereken önemi vermeyen toplumlar tarihi süreç içerisinde kültürlerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmış, hatta kaybetmiştir. Aynı şekilde kültürene sahip olmayan milletlerin dilleri de dinamikliğini ve işlerliğini kaybetmiş, tarih sahnesindeki yerini koruyamamıştır. Ünalın (2005) “*Toplumun hiçbir alanı dilden bağımsız değildir. İnsanın varlığı dil ile mümkün olduğu gibi, toplumların varlığı da ancak dil ile mümkün olmaktadır. Dil yoksa toplum da yoktur. Dil, bir toplumun kültür kimliğidir*” (s.14) diyerek dil ve kültür arasındaki karşılıklı ilişkiye vurgu yapmış, dil ve kültürün birbirini var eden iki unsur olduğunun altını çizmiştir. Dil öğrenirken diğer milletlerin kültürlerinin de öğrenilebileceğine dikkat çeken Aksan (2002) bilgi sahibi olunmayan, görülmeyen, tanınmayan bir ülkenin dilini iyi derecede öğrenerek o ülkede yaşayan milletin kültürünün de ana hatlarıyla öğrenebileceğini ifade etmiştir. Kültürün bireylere aktarılmasında ve yayılmasında aracı rol üstlenen dil, kaynağını kültürden almaktadır (Göçer, 2012). Şu halde, kültür devamlılığını sağlamak için dile muhtaç iken toplumun anlayışının, duygu ve düşünce sistemlerinin bireylere ulaşarak somut hale gelmesinde etkin bir araç olan dil için de kültür bir gereksinimdir.

Dili kültür bağlantısı içinde ilk inceleyen Humboldt (Akarsu, 1998), dilin içinde olduğu çevre ve kültür ile birlikte geliştiğini ve dilin ait olduğu toplumun kültürü tarafından şekillendirildiğini (Humboldt, 1988) ifade eder. Bununla birlikte, dili toplumların kültürel gelişmişlik düzeyini ortaya koyan en iyi araç olarak gören Humboldt (1988)’a göre: “Bir ulusun tinsel gücünü, bu gücün en yüksek açıklama ilkesi olan ve bu gücü en açık bir şekilde ortaya çıkaran dilde araştırmak gerekir.”. Benzer şekilde Saussure de (1916, çev. 2001): “Bir ulusun töreleri dilini etkiler, öte yandan ulusu yaratan büyük ölçüde dildir.” (Saussure, 2001, s.51) sözleriyle dil ve kültür ilişkisinin kapsamını vurgulamıştır.

Alanyazında, dilin kültürü koruyucu ve aktarıcı rolü üzerinde de fikir birliği vardır. Ancak dil, kültürü sadece koruyup aktarmakla kalmaz, kültürün gelişimine ve değişimine de katkıda bulunur. Gökalp (2017, s.55) “*Milli kültürün ilk örneğini dilin kelimelerinde, medeniyetin ilk örneğini de yeni sözler biçiminde icat edilen terimlerinde görüyoruz.*” diyerek bu durumu işaret etmektedir. Bu görüşü destekleyen Kaplan (2010) dili toplumun duygu ve düşüncelerini şekillendiren esnek bir kaba benzetmiş, bu kap ile nesilden nesile aktarıldığını ifade etmiştir. Kap olarak betimlenen dil, içinde bulunduğu dönemin özellikleri ve konuşulduğu toplumun ihtiyaçları doğrultusunda bazı değişimlere maruz kalarak yeni bir şekle bürünmektedir. Böylece, geçmişten aldığı bazı özellikleri gelecek nesillere farklı şekillerde ulaştırmaktadır. Ancak kültür sayesinde bu değişim ve dönüşüm dilin temel dinamiklerine zarar vermeden gerçekleşebilmektedir.

Dil ve kültür arasındaki ilişkide kültür dili etkilediği kadar dil de kültürü etkileyebilmektedir. Whorf’a (1956) göre diller arasındaki dilsel yapıdaki farklılıklar

insanların düşüncelerini ve dünyayı algılayış biçimini etkileyebilmektedir. Dilbilimci Sapir ve öğrencisi Whorf'un dilsel görecelik hipotezine göre bir toplumun dili ve dil yapısı, o dili konuşan bireylerin dünya görüşü ve dünya algısı üzerinde etkili olurken, bireylerin düşünce ve eylemleri de kullandıkları dil üzerinde bir etkiye sahiptir (Fuller & Wardhaugh, 2014).

İlgili alanyazında da görüldüğü gibi dil ve kültür birbirini tamamlayan iki önemli unsurdur ve birbirinden ayrı düşünülmesi mümkün değildir. Dil ne kadar aktif ve işlek bir özelliğe sahip olursa toplumun kültürel değerleri ve zenginliği o derece ortaya konulabilir. Aynı şekilde, bir toplumun kültürel değerleri o toplumda konuşulan dilin zenginliğini, ifade ediliş biçimlerini ve çeşitliliğini de o derece artırır, dili zenginleştirerek ifadeye güç kazandırır.

Kültüre ilişkin tanımlardan da görüldüğü üzere dil, kültür aktarımında başlıca aktörlerden birisidir. Dil ve kültür arasındaki karşılıklı ilişki birçok araştırmacı (Byram, 1997; Bourdieu, 1991; Damen, 1987; Goodenough, 1981; Kramsch, 1993; Lado, 1957; Foucault, 1994; Saussure, 2001; Seelye, 1988; Wittgenstein, 1999) tarafından ele alınmış ve boyutları belirlenmeye çalışılmıştır. Örneğin Brown (1994, s.165) bu ilişkiyi “dil kültürün, kültürde dilin ayrılmaz bir parçasıdır, ayrılmaya kalkışılırsa ya dil, ya da kültür önemini yitirir” diye açıklamıştır. Benzer şekilde Jenkins (2005) de dilin bir iletişim aracı olmasının yanı sıra kültürü de aktarma özelliği olduğunu vurgular. Dili kültürün yansıması olarak gören Bourdieu (1991) ise dil öğrenmeyi hedef kültürün içselleşmesinin yani kültürlenmenin yegâne yolu olarak görür.

Dil ve kültür ilişkisini yabancı dil öğretimi çerçevesinde ele alan çalışmaların cevap aradığı başlıca soru kültürün yabancı dil öğretimindeki yerini belirlemek üzerine olmuştur. Bazı araştırmacılar (Byram, 1997; Kramsch, 1993) öğretilen yabancı dilin yanı sıra o dilin ait olduğu kültürün de öğretilmesi gerektiğini, hedef kültürü anlayan bireylerin hedef dili de kolaylıkla edinebileceklerini iddia ederler. Örneğin Kramsch'a (1993) göre bazı durumlarda dil ancak kullanıldığı sosyal bağlam ile anlaşılabilir ve hedef dilin kültürü hakkında bilgi sahibi olunmadan o dile has bir takım özel durumlar başka bir dilde ifade bile edilemeyebilir. Diğer bir görüş ise yabancı dil öğretilirken hedef dilin ait olduğu kültürün öğretilmesinin çok da önemli olmadığını, öğretilen yabancı dilin -hedef-kültürünün aktarımı yapılmadan öğretilmesinin uygun olduğunu savunur. Benzer bir şekilde Kramsch'ın (1993) “kültürlerarasılık alanı” diye adlandırdığı bir diğer görüş de yabancı dil öğrenenlerin kendi kültürleri ile hedef kültürü harmanlaması ve böylece o kültürü anlamlandırmasının dil eğitimcilerinin öğrencilerine hedef kültüre ilişkin bilgi aktarımından daha etkili olduğunu savunur.

Yabancı dil öğrenenlere yalnızca hedef dile ait dilbilimsel becerilerin kazandırılması onların hedef dilde yetkin olduklarının bir göstergesi değildir (Krasner, 1999), hedef dilin günlük yaşamda nasıl kullanıldığı, bu kullanımların kültürel bağlamda değişiklik gösterip göstermediğinin, örneğin, hedef dilde bir şey isterken nasıl bir dil kullanırsa kültürel olarak uygun olacağını da öğretilmesi gerekir. Bir başka deyişle, yabancı dil öğrenenlerin öğrendikleri dili kullanırken kültürel uygunluk boyutunda da bilgi sahibi olmaları gerekir (Peterson & Coltrane, 2003).

Alptekin'e (2002, s.58) göre yabancı bir dil öğrenme, hedef dilin kültürünün yansıtması olan yeni kültürel dayanak sistemlerinin ve yeni bir dünya görüşünün edinildiği bir tür kültürlenme sürecidir. Benzer bir şekilde, bir yabancı dil öğrenmenin aslında bir yabancı kültürü de öğrenme olduğunu söyleyen Thanasoulas (2001) da dilbilimsel bilginin yanı sıra yabancı dil öğrenenlerin hedef kültüre ait jest, mimik ve vücut dili gibi bir takım sözsüz iletişim yapılarını da öğrenmeleri gerektiğini vurgular. Öğretmelerin yabancı dil öğretiminde kültüre yaklaşımlarını eleştiren Stern (1991, s.191) ise bazı yabancı dil öğretmenlerinin sadece dilbilimsel boyutlara odaklandığını ve hedef dilin kullanıldığı kültürü göz ardı ettiklerini bazılarının da kültür boyutuna daha çok odaklanarak dilbilimsel boyutları atladıklarını bu nedenle de tam anlamıyla bir yabancı dil öğretimini gerçekleştiremediklerini ifade eder.

Bu bağlamda yabancı dil öğretmenlerinin hedef kültüre ilişkin bilgi sahibi olmalarının bir gereklilik olduğu söylenebilir ki bu Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı (CEFR, 2002) kapsamında önemle vurgulanan bir olgudur. Dahası, Damen'a (1987) göre kültür yabancı dil öğretiminde beşinci boyut olarak dil sınıflarında mutlaka ele alınması gerekir. Byram, Morgan ve ark. (1994) yabancı dil öğretmenlerinin aynı zamanda yabancı kültürün de öğretmeni oldukları bu nedenle de gerek kendi kültürlerini gerekse hedef kültürü deneyimleyebilecek ve özümseyebilecek yetilere sahip olması gerektiğini söylerler. Yabancı dil öğretiminde kültürün genellikle göz ardı edildiğini vurgulayan bir başka araştırmacı olan Tseng (2002) ise yabancı dil öğrenenlerin hedef dile ait kültürün farkında ve bilgi sahibi olmaları gerektiğini söyler. Benzer şekilde Saraç ve Arıkan'ın (2010) öğretmen yetiştirme programları aday öğretmenlerin hedef kültür bilgisini tüm boyut ve uygulamalarıyla edinmelerini sağlamalı önerisi de öğretmenlerin hedef kültüre aşına olarak yetişmesinin önemini vurgular.

Ulaşılabilen alanyazında yabancı dil öğretiminde hedef kültürün kullanılması ve kültür aktarımı bağlamında Türkiye'de yapılan bazı çalışmalara (Arıkan, 2011; Bayyurt, 2007; Belli, 2018; Kuru-Gönen & Sağlam, 2012) rastlanmakla birlikte bu çalışmaların genellikle kültür konusunu yabancı dil olarak İngilizce öğretimi bağlamında ele aldıkları ve İngilizce öğrenenlerin, öğretmenlerin ya da İngilizce öğretmeni adaylarının yabancı dil derslerinde kültür aktarımına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yaptıkları görülmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür ve dil ilişkisi üzerine ulaşılabilen alanyazında yapılan çalışmalara bakıldığında ise bir çalışma (Saygılı & Kana, 2018) dışında çalışmaların büyük çoğunluğunun yabancılara Türkçe öğreten kitaplarda kültür aktarımına ilişkin araştırmalar ya da yabancı dil öğretiminde kültürün rolüne ilişkin alanyazın taraması olduğu görülmektedir.

İngilizce öğretmeni adaylarının hedef dil ve hedef kültüre ilişkin görüşlerini katılımcıların sosyo-ekonomik durumları bağlamında inceleyen Arıkan (2011) çalışmasında katılımcıların kendilerini hedef dilde yetkin olarak görseler de hedef kültür açısından zayıf gördüklerini ve katılımcıların hedef dil ve kültüre ilişkin görüşlerinin ailelerin sosyo-ekonomik durumuna bağlı olarak değişiklik gösterdiklerini belirlemiştir.

İngilizce öğretmenlerinin kültür olgusuna bakışlarını ve yabancı dil olarak İngilizce derslerinde kültür kullanımına ilişkin görüşlerini incelediği çalışmada Bayyurt (2007), katılımcıların kültür olgusunu geniş bir yelpazede tanımlayabildiklerini ve kültür ve dil

arasında karşılıklı bir ilişki olduğunu düşündüklerini belirlemiştir. Bayyurt (2007) ayrıca yabancı dil olarak İngilizce öğretilen sınıflarda hedef kültüre yer verilmesi noktasında ise katılımcıların İngilizce konuşan toplumların kültürlerin yanı sıra yerel kültüre de yer verilmesinin gerektiğini düşündüklerini belirlemiştir.

Yabancı dil öğretiminde hedef kültüre yer verilmesine ilişkin İngilizce öğretmeni adaylarının tutumlarını incelediği çalışmada Belli (2018) katılımcıların büyük çoğunluğunun yabancı dil öğretiminde hedef kültüre yer verilmesine yönelik olumlu tutum sergilediklerini belirlemiştir. Belli'nin (2018) çalışmasının sonuçları, İngilizce öğretmeni adaylarının dil sınıflarında hedef kültüre yer vermenin yabancı dil öğrencileri için başka kültürlerden insanlarla daha rahat iletişim kurarak dillerini geliştirmelerine katkı sağlayacağını düşündüklerini ve dil sınıflarında kültürlerarası dil öğretim yaklaşımı izlemenin yabancı dil öğrenimine olumlu katkı sağlayacağını düşündüklerini ortaya çıkarmıştır.

Bir başka çalışmada üniversite düzeyinde İngilizce öğreten öğretmenlerinin yabancı dil öğretiminde kültürün rolü üzerine görüşlerini inceleyen Kuru-Gönen ve Sağlam (2012) öğretmenlerin yabancı dil sınıflarında hedef kültürün öğretiminin önemine inandıklarını, kültürü dil öğretiminin önemli bir parçası olarak gördüklerini ve dil sınıflarında hedef kültüre yer vermenin öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediğini düşündüklerini ortaya çıkarmıştır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür ve dil ilişkisi üzerine yaptıkları çalışmada Saygılı ve Kana'nın (2018) bulguları da yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin kültürlerarası duyarlılık ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerinin yüksek olduğunu göstermiştir. Çalışmanın bulguları ayrıca öğretmenlerin genellikle kültürlerarası etkileşimde katılımın önemli olduğunu düşündüklerini, dil ve kültürü bir bütün olarak gördüklerini ve dili de kültürün taşıyıcısı olarak algıladıklarını ortaya çıkarmıştır.

Kültür ve dil ilişkisi üzerine yapılan birçok çalışmanın ortak noktasının yabancı dil öğretiminin hedef kültürün de öğretimini kapsadığı yönünde olduğu görülmektedir. Bu ortak noktadan hareketle dil öğretiminde önemli bir yere sahip olan öğretmenlerin –bu çalışmada öğretmen adaylarının- sınıflarında dil öğretirken hedef kültüre yer verip vermemeleri üzerine farklı boyutlarda görüşlerinin olması da kaçınılmazdır. Bu görüşlerin belirlenmesinin yabancı dil öğretirken hedef kültürün hangi boyutlarda öğrenenlere kazandırılması bağlamında öğretmen adaylarının yetiştirilmesi açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ulaşılabilen alanyazın taramasından kültür ve yabancı dil öğretimi ilişkisi ve özellikle de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür olgusunun ele alınmasına yönelik öğretmen adaylarının görüşlerinin değerlendirildiği bir çalışmaya rastlanmamış olması da bu çalışmanın ilgili alana katkı sağlayacağı kanısını oluşturmuştur. Bu doğrultuda bu çalışma ile yabancı dil olarak Türkçe öğretimi üzerine eğitim alan öğretmen adaylarının yabancı dil öğretiminde kültürün yeri üzerine görüşlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç bağlamında bu çalışmada aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır;

- Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer verilmesi ile ilgili öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?

- Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer verilmesinin olumlu ve olumsuz yanlarıyla ilgili öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?
- Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin öğrencilerinin ana dili ve kültürünü bilmeleri gerekip gerekmediğine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?"
- Katılımcıların ilk üç araştırma sorusuna ilişkin görüşleri eğitim aldıkları programlara göre anlamlı bir fark göstermekte midir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışmada; öğretmen adaylarının yabancılara Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer verilmesine ilişkin görüşlerinin derinlemesine incelenmesi ve bütüncül bir şekilde yansıtılması amaçlandığından nitel araştırma modellerinden keşfedici araştırma deseninde tasarlanmıştır. Ulaşılabilen alanyazında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk kültürünün yerine ilişkin görüşleri inceleyen çalışmalara rastlanmadığı ve hakkında az bilgiye sahip olunan bir durumu derinlemesine inceleme amacı taşıyan bu çalışmada öğretmen adaylarının yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk kültürünün yerine ilişkin görüşlerini keşfetmeye odaklanılmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırma grubu, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı güz döneminde bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesi Türkçe (n=32) ve İngilizce (n=32) öğretmenliği programlarında öğrenim gören ve yabancılara Türkçe öğretimi dersi almış öğretmen adayları arasından gönüllülük esasına uygun olarak amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örneklem tekniği ile seçilen toplam 64 öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırma grubundaki her katılımcıya cinsiyet ve öğrenim gördükleri program bilgilerini yansıtacak şekilde bir alfa-numerik kod tanımlanarak katılımcıların asıl kimlikleri gizlenmiştir. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Program	Kadın		Erkek		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Türkçe Öğretmenliği	19	29.7	13	20.3	32	50
İngilizce Öğretmenliği	17	26.6	15	23.4	32	50
Toplam	36	56.25	28	43.75	64	100

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin elde edilmesi için araştırma amacına uygun olarak katılımcılara görüşmelerde sorulacak sorular hazırlanmış ve görüşme soruları araştırmanın amacına yönelik olgusal ve yargısal verileri kapsamada ve toplamada hizmet edecek şekilde yapılandırılarak uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü alınarak kapsam geçerliği sağlanan görüşme soruları araştırmacılar tarafından geliştirilen bir yazılı görüşme formuna dönüştürülmüş ve çalışmanın verileri bu form kullanılarak toplanmıştır.

Araştırmanın veri toplama aşamasında, katılımcılarla doğrudan iletişim kurularak çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve bir ders saati süresinde araştırmacılarında bulunduğu bir ortamda yazılı görüşme formunda yer alan soruları yazılı olarak cevaplamaları sağlanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Yazılı görüşme formu ile toplanan veriler araştırmacılar tarafından tematik çözümleme tekniği ile incelenmiştir. Tematik çözümleme ile elde edilen veriler araştırma soruları kapsamında önceden belirlenen kategorilere ayrılmış ve katılımcıların ilgili sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda tematik hâle getirilmiştir. Ayrıca elde edilen verilerin çözülmesi sonucunda ortaya çıkan bulgular tablolaştırılarak frekans ve yüzdelik bilgileri ile verilmiş ve böylece katılımcıların yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer verilmesine ilişkin görüşleri özetlenerek sunulmuştur.

Tema ve kodlara göre sınıflandırılması yapılan katılımcı görüşleri ilk üç araştırma soruları doğrultusunda betimsel olarak yorumlanmış ve gerektiği durumlarda katılımcıların görüşlerden doğrudan alıntılar yapılarak desteklenmiştir. Araştırmanın dördüncü sorusuna ilişkin bulgular ise ilk üç araştırma sorusunun alt boyutu olarak verilmiştir.

Bulgular

Çalışmanın amacına bağlı olarak cevap aranan ilk soru öğretmen adaylarının yabancılar Türkçe öğretimi sürecinde Türk kültürüne yer verilip verilmemesine ilişkin görüşlerinin ve bu görüşlerinin gerekçelerinin belirlenmesi olmuştur. Elde edilen bulgular program farkı gözetmeksizin katılımcıların tamamının yabancılar Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer verilmesi yönünde görüş bildirdiklerini ancak bazı katılımcıların bir derecelendirme yaparak kısmen yer verilmesi gerektiğini düşündüklerini göstermiştir. Yabancılar Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer verilmesinin gerekçelerine ilişkin görüşlerin derinlemesine incelenmesi sonucunda ise görüşlerin 4 ana tema ve bunlara bağlı 9 alt kategori etrafında yoğunlaştıkları belirlenmiştir. Tematik kategorilerin içeriğini yansıtan kodlara ait frekans ve yüzde dağılımları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Türk Kültürüne Yer Verilme Gerekçeleri

Kategoriler	Türkçe Öğretmenliği		İngilizce Öğretmenliği		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
1) Dil ve kültür bir bütündür.	21	25,6	25	30,5	46	56,1
a) Dil ve kültür bağlantılıdır.	6	7,3	9	11	15	18,3
b) Dil ve kültür ayrılmazdır	7	8,5	8	9,8	15	18,3
c) Dil ve kültür iç içedir	8	9,8	8	9,8	16	19,5
2) Kültür bir öğrenme aracıdır.	10	12,2	11	13,4	21	25,6
a) Kolay öğrenme	2	2,4	1	1,2	3	3,7
b) Tüm boyutlarıyla öğrenmeyi sağlar	4	4,9	5	6,1	9	11
c) Mantıklı ve kalıcı öğrenmeyi sağlar	3	3,7	1	1,2	4	4,9
d) Motivasyon kaynağıdır	0	0	2	2,4	2	2,4
e) Etkili bir materyaldir	1	1,2	2	2,4	3	3,7
3) Doğru iletişim kurmak için gereklidir.	9	11	4	4,9	13	15,8
a) Günlük hayatı öğrenme	2	2,4	2	2,4	4	4,9
b) Mekân ve zamana göre dil kullanma	6	7,3	1	1,2	7	8,5
c) İletişim problemi	1	1,2	1	1,2	2	2,4
4) Dilbilimsel destek sağlar.	2	2,4	0	0	2	2,4
Toplam	42	51,2	40	48,8	82	100

Tablo 2’de de görüldüğü üzere katılımcıların yarıdan biraz fazlasının (%56,1) dil ve kültürü bir bütün olarak, bir kısmının (%25,6) da kültürü bir dil öğrenme aracı olarak gördükleri belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların bazılarının (%15,8) kültürü doğru iletişim kurmanın anahtarı olarak ve az miktarda katılımcının (%2,4) da yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültüre yer vermenin öğrenenlere dilbilimsel destek sağlayacağına inandıkları için yabancılara Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer verilmesi gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının görüşleri devam ettikleri program bazında karşılaştırıldığında ise genel olarak katılımcıların görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Ancak dil ve kültürü bir bütün olarak görme ve kültürü bir dil öğrenme aracı olarak görme ana temalarında İngilizce öğretmeni adaylarının biraz daha fazla oranda katıldıkları gözlenirken doğru iletişim kurma ve kültürün dilbilimsel destek sağlaması temalarında da Türkçe öğretmeni adaylarının daha fazla katıldıkları belirlenmiştir.

Yabancılara Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer verilip verilmemesine ve bu görüşlerinin gerekçelerine ilişkin katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir;

“Dil ile birlikte kültürü de öğretmek hem öğretilen dilin daha iyi anlaşılmasına hem de dil ile ilgili bazı sembollerin ve dilin topluma özgü niteliklerinin anlaşılmasına olanak sağlar.” (Ö3Kİ)

“Türk kültürünü öğrenen öğrenci [hedef] dili daha iyi ve kolay kavrar. Sözcükleri anlamlandırması kolaylaşır ve böylelikle öğrenme de daha hızlı gerçekleşir. Kültürden bağımsız dil öğretmeye çalışmak yıllarca okullarda dersini aldığımız ama bir türlü öğrenemediğimiz İngilizce derslerine dönüşür.” (Ö41KT)

“Dili her anlamıyla kullanmayı öğrenmiş olurlar. Kültürü bilince dili nerede ve nasıl kullanması konusunda bilgiye de sahip olurlar.” (Ö16Kİ)

Bu çalışmada cevap aranan bir başka soru ise öğretmen adaylarının yabancılara Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer verilmesinin olumlu ya da olumsuz yanlarının olup olmadığına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi üzerine odaklanmıştır. Bu soruya ilişkin bulguların dağılımı Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Türk Kültürüne Yer Verilmesinin Olumlu-Olumsuz Olması Durumu

Görüşler	Türkçe Öğretmenliği		İngilizce Öğretmenliği		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Sadece Olumlu	9	28,1	18	56,3	27	42,2
Sadece Olumsuz	0	0	0	0	0	0
Hem olumlu hem de olumsuz	23	71,9	14	43,7	37	57,8
Toplam	32	100	32	100	64	100

Tablo 3’te de görüldüğü gibi elde edilen bulgular, katılımcıların yarıya yakınının (%42,2) yabancılara Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer verilmesini olumlu bir durum olarak görürken, büyük bir kısmının (%57,8) hem olumlu hem de olumsuz yanlarının olabileceğine inandıklarını, katılımcıların tamamının ise sadece olumsuz bir görüş sahibi olmadıklarını ortaya çıkarmıştır. Elde edilen bulgular katılımcıların öğrenim gördükleri program değişkeni bağlamında karşılaştırıldığında ise Türkçe ve İngilizce öğretmeni adaylarının görüşleri arasında anlamlı farklar olduğu görülmektedir. Örneğin, İngilizce öğretmeni adayları, Türkçe öğretirken Türk kültürüne yer verilmesini genellikle olumlu bir durum olarak karşılarken Türkçe öğretmeni adayları Türk kültürüne yer vermenin iki yönlü etki edebileceği üzerinde durmuşlardır. Katılımcıların dile getirdiği görüşler devam

ettikleri programlar bağlamında derinlemesine incelendiğinde elde edilen bulgular ise Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Türk kültürüne yer vermenin olumlu ve olumsuz yanları

Görüş	Gerekeçe	Türkçe Öğretmenliği		İngilizce Öğretmenliği		Toplam	
		f	%	f	%	f	%
Olumlu	Dil eğitimine etkisi	17	16,6	10	9,8	27	26,4
	Doğru ve etkin dil kullanımı	10	9,8	6	5,9	16	15,7
	Türk kültürünün tanınırlığını artırma	8	7,8	4	3,9	12	11,7
	Türk kültürüne uyum sağlama	7	6,8	5	4,9	12	11,7
	Toplam	42	41,1	25	24,5	67	65,6
Olumsuz	Kendi kültürüne uyumsuzluk	11	10,7	5	4,9	16	15,7
	Hedef dil ve kültürden soğuma	7	6,8	3	2,9	10	9,8
	Hedef kültüre önyargı	4	3,9	3	2,9	7	6,8
	Dil eğitimi sürecine etkisi	0	0	2	2	2	2
	Toplam	22	21,6	13	12,7	35	34,3
	Genel Toplam	64	62,8	38	37,2	102	100

Tablo 4’te de görüldüğü gibi yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer vermenin olumlu etkilere sahip olduğunu ifade eden katılımcıların büyük çoğunluğu (%65,6) bu durumun dil eğitimine olumlu katkılar sağlayacağını belirtmiştir. Katılımcıların bir kısmı (%15,7) ise doğru ve etkin dil kullanımına yardımcı olacağını, bazıları da (%11,7) Türk kültürünün tanınırlığını artırma ve Türkçe öğrenenlerin Türk kültürüne kolay uyum sağlamasına (%11,7) katkı sağlayacağı gerekçesiyle yabancı dil olarak Türkçe öğretirken Türk kültürüne yer vermenin olumlu olduğunu ifade etmişlerdir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer vermenin olumlu yanları olduğunu ifade eden katılımcıların bazılarının görüşleri şöyledir;

“Kültürün öğretilmesinde hem olumlu hem de olumsuz yanlar vardır fakat olumlu yanları daha ağır basmaktadır. Türk kültüründe zaman ve mekân kavramı çok önemlidir. Öğrenci gramer şeklinde öğrenirse bunu bilemez. Türk kültürünü de öğrenirse dili doğru ve etkin biçimde kullanabilir.” (Ö35ET)

“Yeni bir kültür öğrenmenin herhangi bir olumsuz yanı olduğunu düşünmüyorum aksine çok fazla olumlu yanı olduğunu düşünüyorum. Örnek olarak Türkçe öğrenen bir yabancı Türk kültürünü de öğrenirse Türkiye’de bulunduğu zamanlarda daha hızlı bir adaptasyon süreci yaşayabilir.” (Ö26Eİ)

“YTÖ’de Türk kültürünün öğretilmesinin olumlu yanları dili öğrenen bireylerin toplum içinde kendi ihtiyaçlarını karşılamasını, yer-yön tarifi vb. konularda iletişime geçerek sorunlarını halledebilir. Türk kültürünü tanınması, öğrenmesi toplum içinde neyi yapıp neyi yapmayacağını bilmesini sağlar.” (Ö38KT)

“Türk kültürünün öğretilmesinin olumlu yanları yabancılara yeni bir kültürü tanıtmak ve onların dünya görüşlerini geliştirmektir. Bizim kültürümüzle alakalı bildikleri yanlışları düzeltmektir.” (Ö17Kİ)

Elde edilen verilerin içerik çözümlemesi katılımcıların yaklaşık üçte birinin (%34,3) yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer vermenin olumsuz yanları olacağını düşündüklerini ortaya çıkarmıştır. Olumsuz görüş bildiren katılımcıların çoğu (%15,7) kültür uyumsuzluğu yaşanabileceği gerekçesiyle, bir kısmı (%9,8) da kültür aktarımının hedef dil ve kültürden soğumaya neden olacağı gerekçesiyle olumsuz görüşe sahip olduklarını ifade etmiştir. Benzer şekilde katılımcıların bazıları (%6,8) öğrenenlerde hedef kültüre ilişkin ön yargıların olabileceği gerekçesiyle, az bir kısmı da (%2) kültür aktarımının dil öğretimi sürecinin önüne geçebileceği gerekçesiyle yabancı dil olarak

Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer vermenin olumsuz yanları olabileceğini düşündükleri belirlenmiştir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer vermenin olumsuz yanları olduğunu düşünen katılımcıların görüşlerinden bazıları şöyledir;

“... Olumsuz bir yanı ise ölçsüz bir biçimde Türk kültürünü vermek olabilir. Yabancı öğrencilerde bu durum ters etki yaparak dile karşı önyargı da geliştirebilir.” (Ö35ET)

“Kültürel öğelerin gereğinden fazla kullanılması veya ana amacın dil öğretmek değil de kültür öğretmek olduğu gibi bir algı öğrenciye itici gelebilir.” (Ö37ET)

“...Şimdi yabancı öğrencilere Kurtuluş Savaşı’mızı, Çanakkale destanımızı ballandıra ballandıra anlattık. Ne olacak? Eğer sınıfta Yunan, İngiliz filan öğrenci varsa onda önyargı oluşacak.” (Ö61ET)

“Türk kültürünü zorla öğretmeye çalışırsak (öğrenci)öğrenmek istemediği için dile karşı da olumsuzluk düşünebilir.” (Ö16Kİ)

“Kültürümüzün her ögesi yabancıların öğrenmesi için uygun özellikler taşıyor olabilir. Ayrıca yabancı öğrenciler bazı kültürel özelliklerimizi benimsemek istemeyebilir. Bu durumda dil eğitimi olumsuz etkilenecektir.” (Ö29Eİ)

“Öğretimin içine siyasi ve politika ile ilgili bilgiler çok fazla girerse olumsuz etkiler eğitimi istenmeyen bir yöne çeker. Savaşlar, kahramanlık hikâyelerinden devamlı bahsetmek gibi...” (Ö30Kİ)

Tablo 4’te özetlenen kategorilere katılımcıların devam etmekte oldukları program değişkenine göre bakıldığında Türkçe ve İngilizce öğretmeni adaylarının gerekçeleri arasında farklılıklar olsa da temelde her iki gruptaki katılımcıların da yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer vermenin bazı olumsuz yanları olduğu yönünde ortak görüşleri olduğu belirlenmiştir.

Ayrıca, elde edilen verilerin programlara göre karşılaştırılması Türkçe öğretmeni adaylarının İngilizce öğretmeni adaylarına göre daha fazla gerekçe ürettikleri, konuya ilişkin daha fazla yorum yaptıklarını ortaya çıkarmıştır. Bir başka ifadeyle Türkçe öğretmeni adaylarının yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer vermeye yönelik olumlu görüşleri ve bunlara ilişkin gerekçeleri (%41,1) İngilizce öğretmeni adaylarının gerekçelerine (%24,5) göre oransal bir fark göstermiştir. Benzer şekilde katılımcıların olumsuz görüşlerinin ve gerekçelerinin program değişkenine göre karşılaştırması Türkçe öğretmeni adaylarının olumsuz gerekçeleri (%21,6) İngilizce öğretmeni adaylarının olumsuz gerekçelerine (%12,7) oranla daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Çalışmada cevap aranan bir başka soru ise katılımcıların yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin öğrencilerinin ana dili ve kültürünü hakkında bilgi sahibi olup olmamaları konusundaki görüşlerine ve bunların gerekçelerine odaklanmıştır. Bu sorunun yanıtına ilişkin elde edilen veriler “olumlu”, “olumsuz” ve “hem olumlu hem de olumsuz” olmak üzere üç temada derlenmiş ve Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Hedef Kitlenin Dil ve Kültürünü Bilme Durumu

Görüşler	Türkçe Öğretmenliği		İngilizce Öğretmenliği		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Olumlu	14	43.8	28	87.5	42	65.7
Olumsuz	10	31.2	2	6.25	12	18.7
Hem olumlu hem de olumsuz	8	25	2	6.25	10	15.6
Toplam	32	100	32	100	64	100

Tablo 5’te görüldüğü gibi katılımcıların büyük çoğunluğu (%65,7) yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğreticilerin hedef dili ve kültürü bilmesi gerektiğini savunmaktadır. Katılımcılardan 12’si (%18) böyle bir gereklilik olmadığını düşünürken, 10 (%15,6) katılımcı hem gerekli hem de gereksiz olduğu yönünde görüş bildirmiştir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin öğrencilerinin ana dili ve kültürünü hakkında bilgi sahibi olmaları gerektiğini belirten katılımcılar program değişkeni bağlamında karşılaştırıldıklarında ise İngilizce öğretmeni adayları ile Türkçe öğretmeni adayları arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Bir başka ifadeyle, İngilizce öğretmeni adaylarının büyük çoğunluğunu (%87,5) yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin öğrencilerinin ana dili ve kültürünü hakkında bilgi sahibi olmaları gerektiğini düşünürken, Türkçe öğretmeni adaylarının bazıları (%43,8) böyle bir görüşe sahiptir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin öğrencilerinin ana dili ve kültürünü hakkında bilgi sahibi olmalarına ilişkin katılımcıların görüşleri ayrıntılı olarak incelendiğinde ortaya çıkan gerekçeler tema ve kategoriler halinde Tablo 6’da özetlenmiştir.

Tablo 6. Hedef Kitlenin Dil ve Kültürünü Bilme Gerekliliği

Görüş	Gerekeçe	Türkçe Öğretmenliği		İngilizce Öğretmenliği		Toplam	
		f	%	f	%	f	%
Olumlu	Öğretimde kullanmak	5	4,95	15	14,85	20	19,8
	İletişim kurmak	6	5,94	6	5,94	12	11,88
	Diller arası karşılaştırma yapmak	3	2,97	8	7,92	11	10,89
	Motivasyonu sağlamak	3	2,97	3	2,97	6	5,94
	Toplam	17	16,83	32	31,68	49	48,51
Olumsuz	Türk dil ve kültürünü korumak	6	5,94			6	5,94
	Öğretimin verimi	3	2,97			3	2,97
	Belirtilmemiş	3	2,97	2	1,98	5	4,95
	Toplam	12	11,88	2	1,98	14	13,86
Hem olumlu hem de olumsuz	Motivasyonu sağlamak	11	10,89	2	1,98	13	12,87
	İletişim kurmak	8	7,92	1	0,99	9	8,91
	Bireysel farklılıklar olduğu	6	5,94	1	0,99	7	6,93
	Öğretimde kullanmak	5	4,95			5	4,95
	Öğrenme ortamı farklılığı	3	2,97			3	2,97
	Belirtilmemiş	1	0,99			1	0,99
	Toplam	34	33,66	4	3,96	38	37,62
Genel Toplam	63	62,38	38	37,62	101	100	

Yabancılar Türkçe öğretirken hedef kitlenin dil ve kültürünü bilmek gerektiğini düşünen katılımcılar için olumlu yönde ifade edilen gerekçeler (%48,51) olumsuz yönde ifade edilenlere (%4,95) oldukça fazla çıkarken, bazı katılımcıların (%37,62) hem olumlu hem de olumsuz gerekçeler öne sürdükleri belirlenmiştir. Elde edilen bulgular ayrıntılı olarak irdelendiğinde olumlu görüşler için ifade edilen en temel gerekçe “*hedef kitlenin dil ve kültürünü dil öğretiminde kullanmak*” (%19,8) olduğu görülmüştür. Katılımcıların bu görüşünü destekleyen gerekçelerini arasında “*başlangıç seviyesinde hedef kitlenin ana dili kullanılmalı*” (Ö1Kİ, Ö6Eİ, Ö24Kİ) ve “*sınıf yönetimi için kullanılmalı*” (Ö2Kİ, Ö27Kİ, Ö29Eİ, Ö33ET) gibi gerekçeler diğerlerine oranla daha çok öne çıkanlardır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde hedef kitlenin dil ve kültürünün bilinmesi gerekliliğine yönelik öne çıkan diğer gerekçeler ise “*iletişim kurmak*” (%11,88), “*diller arasında karşılaştırma*

yapmak” (%10,89) ve “*motivasyonu sağlamak*” (%5,94) olarak sıralanmıştır. Ayrıca bir katılımcı (Ö20Eİ) “*istenilen seviyeye ulaşmak için hedef kitlenin ana dilini bilmek gerekir*” diye görüş belirtirken bir başkası (Ö26Eİ) da “*öğretimde dilsel hataları aza indirmek için hedef kitlenin ana dilini bilmek gerekir*” sözleriyle gerekçesini ifade etmiştir.

Öte yandan yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin öğrencilerinin ana dili ve kültürünü hakkında bilgi sahibi olmalarına ilişkin olumsuz görüş bildiren katılımcılar (%13,86) gerekçe olarak “*Türk dili ve kültürünü korumak*” (%5,94) ve öğretimi sadece hedef dille yaparak “*öğretimi verimli hâle getirmek*” (%2,97) gibi gerekçeler öne sürmüşlerdir. Bir katılımcının (Ö6Eİ) “*Öğrencinin dilini ve kültürünü niçin bileyim? Öğretmen olarak biraz daha fazla çaba ve etkili materyal kullanarak bilmediğim tüm dilleri öğretebilirim.*” sözleriyle yabancı dil öğretiminde öğretmenlerin öğrencilerinin ana dili ve kültürü hakkında bilgi sahibi olmanın gerekli olmadığını ifade etmiştir.

Ayrıca, yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin öğrencilerinin ana dili ve kültürünü hakkında bilgi sahibi olmalarına ilişkin olumsuz görüş bildiren katılımcılar program bağlamında karşılaştırdıklarında Türkçe öğretmeni adaylarının (%11,88) İngilizce öğretmeni adaylarına (%1,98) oranla sayı olarak daha fazla oldukları da belirlenmiştir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin öğrencilerinin ana dili ve kültürünü hakkında bilgi sahibi olmalarına ilişkin *hem olumlu hem de olumsuz* görüş belirten öğretmen adaylarının (%37,62) “*dil bilinmeli, kültür bilinmese de olur*” veya “*kültür bilinmeli, dil bilinmese de olur*” gibi düşüncelere sahip oldukları belirlenmiştir. Örneğin bir katılımcı (Ö36ET) “*Kültürü bilmeye gerek var ama dili bilmeye gerek yok. Ama bilerseniz de bir zararı yok. Öğrenci onun dilini bilerseniz önemsendiğini hisseder ve daha iyi öğrenir.*” diye görüşlerini ifade ederken, bir başkası (Ö34ET) “*Dil değil ama kültür bilinmeli. Öğrencinin milletine uygun olmayan bir şey söylersek Türkçe öğrenmeden bile konuşabilir.*” sözleriyle görüşünü belirtmiştir.

Hedef kitlenin dil ve kültürü bilme gerekliliğinin farklılık gösterdiği bir diğer madde de *öğretimde dil ve kültürü kullanma* (%4,95) durumuyla ilgilidir. Burada iki yargı ortaya çıkmıştır. Birincisi *dil gerekli, kültür gereksiz* ve ikincisi ise *kültür gerekli, dil gereksiz* olduğu yargısıdır. Katılımcılar tarafından dilin gerekliliği *Türkçe dil bilgisi kurallarının öğretilmesinde* (Ö52KT, Ö57KT); kültürün gerekliliği ise *okuma ve anlama çalışmalarında kaynak olma* (Ö40KT, Ö62ET) açısından gerekli olarak görülmüştür.

Katılımcılara göre *öğrenme ortamı farklılığı* (%2,97) hedef kitlenin dil ve kültürünü bilme durumunu değiştirmektedir. Örneğin bir katılımcı (Ö46ET) “*Ortama göre değişir. Çok uluslu sınıflarda kimin dilini bileceksiniz? Ancak kültürlerin kırmızıçizgilerini bilmek gerekir.*” derken bir başka katılımcı (Ö37ET) ise “*Öğrenilen yere göre farklı olabilir. Türkiye’de mi başka bir yerde mi? Türkiye’deyse gerek yok ama başka bir ülkedeyse biraz bilinmeli, diye düşünüyorum.*” sözleriyle ortam farklılığının etkisini ortaya koymuştur.

Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin öğrencilerinin ana dili ve kültürü hakkında bilgi sahibi olmalarına ilişkin görüşleri program değişkeni bağlamında incelendiğinde Türkçe ve İngilizce öğretmeni adayları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. İngilizce öğretmeni adaylarının ifade ettiği 32 görüş, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde hedef dil ve kültürün bilinmesinin gerekli olduğunu ortaya

koymaktadır. Diğer bir ifadeyle İngilizce öğretmeni adaylarına göre öğretmenler hedef kitlenin dili ve kültürünü veya ortak bir dili bilmelidir. Bu görüşü destekleyen Türkçe öğretmeni adaylarının toplam 17 görüşü bulunmaktadır. Hedef kitlenin dil ve kültürünü bilmeye gerek olmadığı yargısı, Türkçe (%11,88) ve İngilizce öğretmeni (%1,98) adayları arasında fark yaratan bir diğer seçenektir. Benzer olarak hedef dil ve kültürü bilmeye hem olumlu hem de olumsuz yaklaşan Türkçe öğretmeni adaylarının görüşleri (%33,66), İngilizce öğretmeni adaylarına (%3,96) göre oldukça fazladır.

Sonuç ve Tartışma

Bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim gören Türkçe ve İngilizce öğretmeni adaylarının yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımına ilişkin görüşlerinin derinlemesine incelendiği bu çalışmadan elde edilen bulguların çözümlemeleri program ayrımı olmaksızın tüm katılımcıların yabancılara Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer verilmesinin gerekli olduğu yönünde görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Çalışmanın bu bulgusu ulaşılabilen alanyazındaki yabancı dil öğretiminde kültür kullanımı üzerine yapılan çalışmaların (Bayyurt, 2007; Belli, 2018; Byram, 1997; Kramsch,1993; Kuru-Gönen & Sağlam, 2012; Saygılı & Kana, 2018) bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Çalışmanın cevap aradığı bir diğer soruda ise yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı yapmanın olumlu ya da olumsuz yanlarına ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemek üzerine odaklanmıştır. Katılımcılar dil öğrenme süreçlerine, dili doğru ve etkin kullanmaya ve Türk kültürünün tanınırlığını artırmaya katkı sağlayacağı gerekçesiyle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer vermenin olumlu yanları olacağını belirtmişlerdir. Çalışmanın bu bulgusu Kuru-Gönen ve Sağlam'ın (2012) yabancı dil öğretiminde hedef kültüre yer vermenin öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediğini yönündeki bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

Elde edilen bulgular, bazı katılımcıların kültür uyumsuzluğu yaşanabileceği, kültür aktarımının hedef dil ve kültürden soğumaya neden olabileceği, öğrenenlerde hedef kültüre ilişkin ön yargıların olabileceği ve kültür aktarımının dil öğretimi sürecinin önüne geçebileceği gibi gerekçelerle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Türk kültürüne yer vermenin olumsuz yanları olabileceğini düşündükleri belirlenmiştir.

Katılımcıların görüşleri devam ettikleri program bağlamında karşılaştırıldığında ise tüm katılımcılar Türkçe öğretirken Türk kültürüne yer verilmesini genellikle olumlu bir durum olarak karşılarken Türkçe öğretmeni adayları Türk kültürüne yer vermenin iki yönlü -hem olumlu hem de olumsuz- etki edebileceği üzerinde durdukları belirlenmiştir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin öğrencilerinin ana dili ve kültürünü hakkında bilgi sahibi olup olmamaları konusundaki öğretmen adayı görüşlerine ve bunların gerekçelerine ilişkin bulgular katılımcıların büyük çoğunluğunun yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğreticilerin hedef dili ve kültürü bilmesi gerektiğini ancak bunu çok fazla ön planda tutmamaları gerektiğini düşündüklerini göstermiştir. Çalışmanın bu bulgusu katılımcıların lisans programları bağlamında karşılaştırıldığında ise İngilizce öğretmeni adaylarının büyük çoğunluğunu yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin öğrencilerinin ana dili ve kültürünü hakkında bilgi sahibi olmaları

gerektiğini düşünürken, Türkçe öğretmeni adaylarının bazılarının öğretmenlerin öğrencilerinin ana dillerinden çok kültürü hakkın bilgi sahibi olmaları gerektiği görüşüne sahip olduklarını göstermiştir.

Bu çalışmanın bulgularından hareketle, yabancılara Türkçe öğreten programlarda ve bunlara kaynaklık yapan ders materyallerinde ağırlıklı olarak Türk kültürüne yer verilirken öğrencilerin kültürlerine ait birtakım unsurlara yer verilmesinin öğrenme ve öğretme sürecine olumlu katkı yapacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda gerek yabancılara Türkçe öğretimi programları gerekse ders materyalleri hazırlanırken Türk kültürüne daha çok yer verilmesi, bunun yanı sıra öğrencilerin kültürlerinden de söz edilmesi tavsiye edilebilir.

Çalışmanın bulguları öğretmen adaylarının yabancılara Türkçe öğretmenlerin derslerde ağırlıklı olarak kullanmamaları şartıyla öğrencilerinin ana dilleri ve kültürlerini de bilmelerinin öğrenme ve öğretme sürecine olumlu katkı sağlayacağını düşündüklerini göstermiştir. Bu bağlamda, yabancılara Türkçe öğretimi programında görev yapan öğretmenlerin hedef kitlelerinin dil ve kültürleri hakkında da bilgi sahibi olmaları yönünde eğitimler verilmesi önerilebilir.

Alanyazında yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımı ve kültürün yerine ilişkin paydaş görüşlerine yer veren çalışmaların azlığı göz önüne alınırsa ileriki çalışmaların bu boyutlara odaklanması ve paydaş görüşlerinin yanı sıra deneysel çalışmalar da yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Akarsu, B. (1998). *Wilhelm von Humboldt'da dil-kültür bağlantısı (3. Baskı)*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Aksan, D. (2002). *Ana dilimizin söz denizinde*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Alptekin, C. (2002). Toward intercultural communicative competence in ELT. *ELT Journal*, 56(1), 57-64.
- Arıkan, A. (2011). Prospective English language teachers' perceptions of the target language and culture in relation to their socioeconomic status. *English Language Teaching* 4(3), 232-242.
- Bayyurt, Y. (2006). Non-native English language teachers' perspective on culture in English as a foreign language classrooms. *Teacher Development*, 10(2), 233-247.
- Belli, S. A. (2018). A study on ELT students' cultural awareness and attitudes towards incorporation of target culture into language instruction. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 14(1), 102-124.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and symbolic power*. Oxford: Blackwell.
- Brown, H. D. (1994). *Principles of language learning and teaching*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall Regents
- Byram M., Morgan, C. & Colleagues. (1994). *Teaching and learning language and culture: Great Britain*. WBC.
- Byram, M. (1997). Cultural awareness' as vocabulary learning. *Language Learning Journal* 16, 51-57.
- CEFR. (2002). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Strasbourg: Council of Europe. 17.07.2019 tarihinde aşağıdaki adresten erişilmiştir. <https://rm.coe.int/16802fc1bf>

- Damen, L. (1987). *Culture learning: The fifth dimension in the language classroom*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fişekcioğlu, A. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi ölçütlerine göre Türk kültürü tanımlayıcılarının oluşturulması: B1 dil düzeyi model önerisi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Fuller, J. M. & Wardhaugh, R. (2014). *An introduction to sociolinguistics*. Oxford: Wiley Blackwell.
- Goodenough, W. H. (1981). *Culture, language, and society*. London: The Benjamin / Cummings Publishing Company.
- Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili*, 729, 50-57.
- Gökalp, Z. (1975). *Türkçülüğün esasları*. İstanbul: Sebil Matbaacılık.
- Gökalp, Z. (2017). *Türkçülüğün esasları*. Antalya: Net Medya Yayınları.
- Güftâ, H. & Kan, M. (2011). İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabının dil ile ilgili kültür öğeleri açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 239-256.
- Güvenç, B. (1994). *İnsan ve kültür (6. baskı)*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hall, E. T. (1976). *Beyond culture*. New York: Anchor Books.
- Humboldt, W. (1988). *On language: On the diversity of human language construction and its influence on the mental development of the human species*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jenkins, J. 2005. 'ELF at the gate: The position of English as a lingua franca. *Humanizing Language Teaching* 7(2).
- Kachru, B. B. & Nelson C. L. (1996). 'World Englishes'. In S. L. McKay, & N. H. Hornberger (Eds.), *Sociolinguistics and language teaching (pp.71-102)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kaplan, M. (2010), Kültür ve dil (26. baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kayasandık, A., Direkci, B., Yavuz, O. & Karasoy, Y. (2017). *Uygulamalı Türk dili ve kompozisyon bilgileri*. Konya: Palet Yayınları.
- Kramsch, C. (1993). *Context and culture in language teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Krasner, I. (1999). The role of culture in language teaching. *Dialog on Language Instruction*, 13(1-2), 79-88.
- Kuru-Gönen, S. İ. & Sağlam, S. (2012). Teaching culture in the FL classroom: Teachers' perspectives. *International Journal of Global Education*, 1(3).
- Lado, R. (1957). *Linguistic across cultures*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Lee, K. Y. (2009). Treating culture: What 11 high school EFL conversation textbooks in South Korea do. *English Teaching: Practice and Critique*, 8 (1), 76-96.
- Peterson, B. (2004). *Cultural intelligence: A guide to working with people from other cultures*. Yarmouth, ME: Intercultural Press.
- Sapir, E. (1962). *Culture, language and personality*. University of California.
- Saraç, H. S. & Arıkan, A. (2010). Yabancı dil ders kitaplarında hedef kültür bilgisini incelemede kullanılabilir kontrol listesi uygulaması. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 45-56.

- Saussure de, F. (2001). *Genel dilbilim dersleri*. Berke Vardar (çev.). İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Saygılı, D. & Kana, F. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin kültürlerarası duyarlılığı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(4), 1041-1063.
- Seelye, H. N. (1988). *Teaching culture*. Lincolnwood, IL.: National Textbook Company.
- Stern, H. H. (1991). *Fundamental concepts of language teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Thanasoulas, D. (2001). The importance of teaching culture in the foreign language classroom. *Radical Pedagogy*, 3(3).
- Tseng, Y. (2002). A lesson in culture. *ELT Journal*, 56(1), 11-21.
- Ünalın, Ş. (2005). *Dil ve kültür (3. baskı)*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Whorf, B. L. (1956). *Language, thought, and reality: selected writings of Benjamin Lee Whorf* (J.B. Carroll, ed.). Cambridge, MA: MIT Press.
- Wintergerst, A. C. & McVeigh, J. (2011). *Tips for teaching culture: Practical approaches to intercultural communication*. USA: Pearson Education.